

DOKTOR FAUSTUS (1947.)

Po Stojanovicu i Tomasu Reedu (The Uses of Tradition):

Dr Faustus je roman o nemstvu, iz Manovih belezaka se vidi da je on hteo da prikaze nemacku katastrofu. Te beleške, dnevnici, pisma datiraju iz perioda samih pocetaka nacizma u Nemackoj, ranih tridesetih. Sasvim je logicno sto je onda istorija u ovom romanu dobila toliko mesto – tj. zastupljenija je nego u svim prethodnim Manovim delima. Kao knjizevni kostur za prikazivanje te nemacke katastrofe posluzio je mit o Faustu. U stvari, interpretacija ovog romana moze da se prostre na gotovo sve verzije ovog mita u knjizevnosti, svakako na one najpoznatije – od sesnaestovekovne narodne knjige o dr Faustu (koja je i najvaznija), preko Marloa, Getea, Dostojevskog.

Najociglednija istorijska paralela je Manovo shvatanje nacizma kao prodora satanskog principa u svetsku istoriju, koje je on nasao kod Majnekea. Man je ovde najeksplicitniji kad je rec o istorijskom zbivanju i ovde, vise nego igde, razumevanje romana zavisi direktno od nase mogucnosti da pratimo aluzije, pisceve sifre, da prepoznamo u zbivanjima i likovima romana odraz zbivanja u savremenom svetu. Manov cilj je da se naslika to (Stojanovic) "epohalno finale", tj. vrhunac nacionalsocijalizma u Nemackoj i drugi svetski rat i to iz dve glavne perspektive: iz ugla reprezentativne sudbine umetnika i iz mreze drugih, gradjanskih sudbina. Citava mreza dodatnih znacjenja romana izvire iz prepleta ova dva glavna toka.

Rane Manove beleške donose ideje o sifilisticnom umetniku kao Faustu. Ovde je dosla do izrazaja Manova sklonost ka ambivalenciji, on ispituje mogucnost da se saobraze realistička i simbolička (legendarna) motivacija. Istovremeno bolest u ovu koncepciju unosi nesto melodramsko, donekle izgleda kao karikatura Manovog interesovanja za patolosko, a istovremeno i kao karikatura Niceove ideje da genijalnost potice iz abnormalnosti. On je, kako vidimo iz dnevnika, napustio tu koncepciju jer su mu se elementi koje je do tada ustanovio cinili nesposobnim za transmisiju nekog sustinskog znacjenja. Medjutim, istorija je donela upravo to sto je nedostajalo – sustinu. Tek tada mu je bilo moguće da napise roman o svom vremenu. Nova Manova koncepcija moze se parafrazirati na sledeci nacin: umetnikov razvoj kao paradigma ljudske sudbine, muzika kao paradigma situacije umetnosti, kulture, modernog doba, doba 'kriticke refleksije'. Adrijan Leverkijn je umetnik koji pokusava da nadje izlaz iz inhibicija koje covek u normalnim okolnostima namece svojim primitivnim instinktima. A oblik njegovog bekstva, sifilistička infekcija i sifilistički meningitis koji vodi u ludilo, moze da stoji umesto istorije Nemacke pod nacistima. Dakle, glavna paralela je zarazeni umetnik – zarazena nacija. Tako je koncepcija romana izgledala 1943, kad je Man otpoceo pisanje (završeno 1947.).

Sad se opet ponavlja poznati par suprotnosti – dionizijsko i apolonijsko. Man kaze: « *to je zaista zelja da se pobegne od sveg gradjanskog, umerenog, klasicnog, treznog, marljivog, tj. apolonskog u svet pijanstva, pijanog oslobodjenja, genijalnog, nadgradjanskog, nadljudskog, subjektivnog, tj. dioniskog* ». To zeljeno dionisko je pre svega iskustvo opijene intenzifikacije sebstva, nezavisno od toga da li se ono sa tim svetom slaze ili ne. Dakle, umetnik je bolestan, a njegova bolest je simbol bekstva iz gradjanskog konteksta, a cilj umetnikov je suprotan junaku obrazovnog romana – bekstvo u sebe a ne delatno suceljavanje sa svetom.

To bekstvo, naravno, ima i svoju politicku paralelu : « *intelektualno-duhovni fasizam, odbacivanje principa humanosti, prihvatanje nasilja, iracionalizma, okrutnosti. Dionisko poricanje istine i pravde, samozaborav u instinktima i nezauzdanom zivotu, sto je u stvari smrt, a ukoliko je zivot, onda je delo djavola, proizvod infekcije. Fasizam kao dar djavolov, otpravljanje iz gradjanskog drustva kroz avanture pijano pojačane subjektivnosti, do mentalnog kolapsa i duhovne smrti, a onda i fizicke : racun biva podnet* ».

Naravno, i ove Manive premise mogu da se dovedu u sumnju : kvaziantropolosko citanje nacizma, ili recimo, teorija da je umetnost paradigma ljudske aktivnosti. Ali za razumevanje romana to nema veliki znacaj.

Tema umetnikove izolovanosti, umetnik kao usamljenik medju ljudima, a istovremeno i onaj koji mora ljudima da komunicira neku poruku, to Mana zaokuplja citavog zivota. Odsecenost umetnika od sveta ovde je potpuna – zatvara se mogucnost za resenje obrazovnog romana. Medjutim, ono sto je velika novina je to da se toj izolovanosti daje istorijska dimenzija. Problem je u tome sto je onda i delo, kao umetnikov proizvod, postalo odseceno i nekomunikativno. U stvari ostaje samo jos jedna mogucnost da umetnicko delo i dalje zivi – a to je da se iz korena promeni njegova priroda. Moraju da se uniste pretpostavke na kojima je pocivala dotadasnja komunikacija dela i publike. U slucaju muzike to je onda menjanje ne samo tradicionalnog postupka komponovanja koji pociva na tonskoj lestvici, vec i sama podloga svekolike muzike postaje dvanaestotonska, dodekafona. To je sto se tice strukture muzickog dela. Sto se njenog znacjenja tice, njene vrednosne dimenzije, kultura u celini ne moze da egzistira na pravilu o krocenju i suzbijanju htonskih sila (Frojd). Te sile, u novom povesnom pološanu, traze svoje puno pravo u umetnosti, vrlo direktno i beskompromisno. To proizilazi iz sustinske povezanosti istorije i kulture – i istorijske dogadjaje sada, u eposi nacizma, odredjuje vladavina iracionalnih sila. Vreme nalazze potuno novo koncipiranje kulture.

Istorija je u stvari dosla do kraja. Rat je sa svojim pustosenjem nezapamcenih razmaha doveo do slike sveta kao apokalipse. Medjutim, ono sto je privilegovana pozicija genijalnog umetnika Leverkina u odnosu i na istoriju i na gradjanstvo drugog reda, ironicki receno, koje tu istoriju percipira, je u tome sto je umetnik u svom duhu tu apokalipsu predosetio i pre nedgo sto se ona ovaplotila u stvarnosti. On je apokalipsu komponovao i pre nego sto je smak sveta empirijski nastupio.

Medjutim, kompozicije *Apokalipsa sa figurama* i *Naricaljka dr Faustusa* su njegov vrhunac. Pre toga on eksperimentise sa parodijom. U stvari, u parodijskom smislu, sada u umetnosti postaje dominantno VARVARSTVO, a to ce postati sredisnje i u paklenoj stvarnosti. U avangardnoj umetnosti prodor arhajskog i varvarskog (ne samo u muzici) postaje vazna crta. S druge strane, privatno se Adrijan suocava sa opasnoscu koja za njega kao umetnika postaje vrlo preteca – to je strah od stvaralacke sterilnosti , osecaj nemoci pred imperativom produkcije. U novom istorijskom kontekstu umetnik je u opasnosti da postane jalov, tj. da bude prinudjen da se umesto stvaranja neceg substancijalnog, pravog, poigrava parodijski sa vec postojećim, sa ovestalim obrascima. Osudjen je da se podsmeva i kulturi, cijim se tokovima dalje ne moze, koja je dosla do kraja, i sebi, jer sebi vise ne moze da veruje. Taj podsmeš je zbog toga istovremeno i ocaj. Zato se on obecava djavolu, koji mu obecava delo.

Glavni Manov problem je u daljoj koncepciji kako selektovati materijal za roman jednog vremena. Mnogi likovi su dokumentarni, neki cak i pod svojim vlastitim imenima. Tako realizam i u ovom smislu operise unutar alegorije. Primer; vrlo vazan, Kridvisov krug (dr Brajzahal i ostali..) je tipican za medjuratni iracionalizam i konzervativizam.

Podjimo redom. Za zivot samog Leverkina posluzio je Manu zivot F. Nicea i to cak i u detaljima – i on je recimo, imao sifilis i poludeo. Bitno je da je Man shvatao Nicea za izvoriste nemackog iracionalizma, u kojem je Man video izvor fasizma. Ali ne treba zaboraviti da je vise bila od koristi sama Niceova figura, nego njegova filozofija. Da je pisao o samoj filozofiji F. Nicea, Man bi morao da iskljuci i druge mogucnosti – recimo, muziku, za koju Man misli da je stvar tipicno nemacka. Tako, u stvari, Leverkin zivi Niceov zivot u najkarakteristicnijim crtama i u nekim detaljima. On ima Niceovo porodicko nasledje i obrazovanje, avanturu u bordelu sa heterom Esmeraldom (i Nice pise u dnevniku da ga je samo posvirao malo na klaviru, a kad ga je prostitutka pomilovala po glavi on je pobegao...), bizarni aranzman oko veridbe (Adrijan salje Svrtvedera da za njega prosi lepu scenografkinju _____), ludilo, kolaps, i smrt u isto doba zivota (50). U stvari, Niceov model u romanu ima nekoliko funkcija : on pomaze da se obezbedi materijal za zivot fikcionalnog junaka, obezbedjuje paralelu izmedju politickog i patoloskog kolapsa – ne samo sto je nemacka predala dusu djavolu, vec je o individualni Faust (Adrijan) takodje mislilac (Nice) cije su ideje pokrenule taj fatalni tok. Naravno Nice je kao potencijalni lik romana tako iscrpljen. Ali, zbog njegove prevelike vaznosti za opsti nemacki slom nuzno je injegovo neposredno prisustvo – preko ideja, filozofije. To se vidi u Leverkinovom okruzenju – krugu Slagenhaufenovih(_____), Kridvisovom krugu (_____), medju studentima teologije (_____), a prisutan je i u Adrijanovom govoru o slomu savremene muzike.

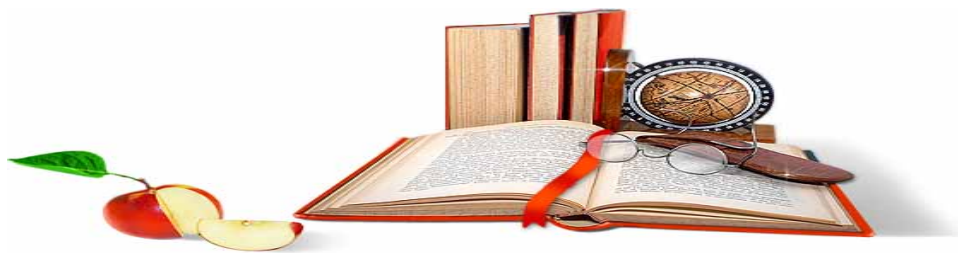
Studenti : njihova filozofija govori o potrebi za novim poretkom vrednosti kojim bi se nadvladala savremena dezintegracija, sto je Niceova tema (prevrednovanje svih vrednosti). Dakle oni su svesni modernog stanja stvari i propadanja poretka. Korak dalje – oni hoce uspostavljanje reda, ali posto gradjansko-prosvetiteljski model nije dao rezultate oni kao jedine solucije vide socijalizam i nacionalizam. Nice sam nije odobravao ni jedno ni drugo. Ali na njega oni aludiraju kao na duboko nemacku figuru, koja je odbila nacionalni angazman. Studenti-nacionalisti govore o nemackoj dubini. Kada se ta pretpostavka o nacionalnoj superiornosti kritikuje u njihovoj raspravi kao demonski opasna filozofija (recimo, od Adrijana i Cajtbloma), oni odgovaraju da demonske sile leze uvek uz kvalitete koji unose red u svakom vitalnom kretanju. Tako, njihova pozicija postaje vrlo komplikovana (kao i pozicija Niceove filozofije) – uspostavlja se splet lajtmotiva : trazi se izlaz iz situacije kroz poredak, ali posto postaje jasno da ni samog poretka nema bez vitalne snage koja je sustinski demonska, onda se zakljucuje o nuznosti prihvatanja demonskog elementa. Dakle, red kroz demonsko (Hitler). Disciplinovana snaga, uredjene falange, ali vitalna i demonska. Nacizam.

I Adrijan privatno zudi za redom, za poretkom. On zato i bira teologiju za svoje studije. Za preostre umove koji sve proziru, misli on, ona moze biti izvor reda i vrednosti. Medjutim, on je rođen za djavola (predestinacija, Luter) tako da mora da se okrene muzici. Ali, on prozira sve njene

**---- OSTATAK TEKSTA NIJE PRIKAZAN. CEO RAD MOŽETE
PREUZETI NA SAJTU WWW.MATURSKI.NET ----**

BESPLATNI GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI TEKST
RAZMENA LINKOVA - RAZMENA RADOVA
RADOVI IZ SVIH OBLASTI, POWERPOINT PREZENTACIJE I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJALI.

WWW.SEMINARSKIRAD.ORG
WWW.MAGISTARSKI.COM
WWW.MATURSKIRADOVI.NET

NA NAŠIM SAJTOVIMA MOŽETE PRONAĆI SVE, BILO DA JE TO **SEMINARSKI**, **DIPLOMSKI** ILI **MATURSKI** RAD, POWERPOINT PREZENTACIJA I DRUGI EDUKATIVNI MATERIJAL. ZA RAZLIKU OD OSTALIH MI VAM PRUŽAMO DA POGLEDATE SVAKI RAD, NJEGOV SADRŽAJ I PRVE TRI STRANE TAKO DA MOŽETE TAČNO DA ODABERETE ONO ŠTO VAM U POTPUNOSTI ODGOVARA. U BAZI SE NALAZE **GOTOVI SEMINARSKI, DIPLOMSKI I MATURSKI RADOVI** KOJE MOŽETE SKINUTI I UZ NJIHOVU POMOĆ NAPRAVITI JEDINSTVEN I UNIKATAN RAD. AKO U **BAZI** NE NAĐETE RAD KOJI VAM JE POTREBAN, U SVAKOM MOMENTU MOŽETE NARUČITI DA VAM SE IZRADI NOVI, UNIKATAN SEMINARSKI ILI NEKI DRUGI RAD RAD NA LINKU **IZRADA RADOVA**. PITANJA I ODGOVORE MOŽETE DOBITI NA NAŠEM **FORUMU** ILI NA

maturskiradovi.net@gmail.com